

Remissyttrande – SOU 2026:4 Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

Perstorps kommun

Sammanfattning

Perstorps kommun delar utredningens problembild och ambition att stärka rektors pedagogiska ledarskap. Utredningen sätter fingret på centrala utmaningar i dagens skolorganisation och behovet av förbättrade förutsättningar för rektorer.

Samtidigt bedöms flera av förslagen innebära betydande konsekvenser för kommunens organisation, ekonomi och styrning, utan att fullt ut vara tillräckligt preciserade eller finansierade. Kommunen anser därför att förslagen behöver utvecklas ytterligare innan de kan ligga till grund för lagstiftning.

1. Övergripande synpunkter

Utredningen innebär en tydlig förskjutning av ansvar till huvudmannen, vilket i grunden är positivt. Samtidigt riskerar förslagen att skapa ett utökad och delvis otydligt ansvar utan tillräcklig vägledning för genomförande och uppföljning.

Perstorps kommun vill särskilt lyfta fyra strukturella aspekter som bör beaktas i det fortsatta arbetet.

Kompetensdimensionen i rektorsuppdraget

Inom skolväsendet sker rekrytering till chefsuppdrag ofta genom att skickliga specialister befordras. De lagstadgade kraven för rektor är i huvudsak kopplade till pedagogisk kompetens, medan ledarskapskompetens i praktiken förutsätts men inte säkerställs i motsvarande grad.

Detta innebär att många rektorer förväntas ta sig an ett kvalificerat ledningsuppdrag utan tillräcklig förberedelse eller erfarenhet. Utredningen behandlar i huvudsak frågor om tid, organisation och stöd, men underskattar därmed betydelsen av att långsiktigt stärka den faktiska ledarskapskompetensen i skolväsendet.

Balansen mellan statlig styrning och kommunalt ansvar

Utredningens förslag aktualiserar den komplexa balansen mellan statlig styrning och kommunalt ansvar. Kommunaliseringen och efterföljande reformer har inneburit att staten i stor utsträckning definierar mål och krav, medan kommunerna ansvarar för genomförandet – med varierande grad av statlig finansiering.

Denna ordning förutsätter en tydlighet i ansvarsfördelning och en rimlig överensstämmelse mellan krav, resurser och genomförandeförutsättningar. I praktiken har dock styrningen kommit att präglas av återkommande reformer, ökade krav och en otydlig koppling till finansiering och genomförandestöd.

De föreslagna förändringarna innebär ytterligare krav på huvudmannen och riskerar att förstärka denna obalans, särskilt om inte tydlig finansiering, klagjord ansvarsfördelning och praktiskt tillämpbara riktlinjer följer med besluten.

Det finns därmed en risk att styrningen utvecklas i riktning mot ett ökat statligt kravställande utan motsvarande förutsättningar för genomförande på lokal nivå, vilket kan försvåra ett effektivt ansvarstagande och ytterligare belasta huvudmannens styrning och uppföljning.

Genomförandekapacitet och samlad reformbelastning

Perstorps kommun vill betona att de föreslagna förändringarna måste bedömas i ljuset av den omfattande reformagenda som samtidigt riktas mot skolväsendet. Ett stort antal utredningar, propositioner och förändringar är under införande eller beredning under samma tidsperiod.

Det innebär att huvudmannen inte har att hantera en enskild reform, utan en samlad reformbelastning som ställer betydande krav på såväl organisatorisk som ekonomisk kapacitet.

Mot denna bakgrund är det inte möjligt att bedöma eller genomföra de aktuella förslagen isolerat. Det finns en påtaglig risk att den samlade reformtaktens överstiger huvudmännens genomförandeförmåga, vilket i sin tur riskerar att påverka kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet negativt samt försvåra ett ändamålsenligt genomförande av reformerna.

Skilda förutsättningar mellan kommuner

Kommuner verkar under mycket olika strukturella, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar. Mindre kommuner med begränsade administrativa resurser och smalare kompetensbas hanterar i praktiken samma uppdrag och kravbild som betydligt större kommuner, vilka har helt andra möjligheter till specialisering, stödfunktioner och organisatorisk redundans.

Detta innebär att förmågan att omsätta och implementera statliga reformer skiljer sig åt mellan kommuner. Krav som förutsätter tillgång till utvecklade stödstrukturer, specialistkompetens och organisatorisk flexibilitet riskerar att bli mer betungande i mindre organisationer, där lednings- och stödfunktioner ofta är mer begränsade och där samma funktioner hanterar ett brett spektrum av uppgifter.

Konsekvensen blir att de föreslagna kraven riskerar att få olika genomslag beroende på lokal kapacitet. Detta kan i sin tur motverka målet om likvärdighet i skolväsendet, då samma nationella krav inte nödvändigtvis leder till likvärdiga förutsättningar eller resultat.

Det finns därför ett behov av att i högre grad beakta variationer i kommunernas förutsättningar, både i utformningen av regelverk och i bedömningen av hur dessa ska implementeras och följas upp.

2. Kritiska synpunkter

Otydligt huvudmannaansvar

Förslaget om att huvudmannen ska säkerställa rektors förutsättningar innebär ett skärpt ansvar, men begreppet är inte tillräckligt preciserat. Det saknas tydliga kriterier för vad som utgör tillräckliga förutsättningar, vilket riskerar att försvåra rättssäker uppföljning och tillsyn.

Minskad lokal handlingsfrihet

Genom att reglera organisatoriska förutsättningar och uppdragets omfattning finns en risk att huvudmannens möjligheter att anpassa verksamheten utifrån lokala behov begränsas. Det finns en tendens till indirekt detaljstyrning som kan stå i konflikt med principen om målstyrning.

Otillräcklig ekonomisk analys

Förslagen innebär sannolikt behov av organisatoriska förändringar, inklusive:

- ökad ledningskapacitet
- förstärkt administrativt stöd
- förändrad dimensionering av rektorsområden

Utredningen saknar dock en tillräckligt konkret analys av kostnader och hur dessa ska finansieras.

Utmaningar i kompetensförsörjning

Skärpta behörighets- och utbildningskrav är i grunden positiva, men riskerar att försvåra rekryteringen av rektorer, särskilt i mindre kommuner. Utredningen underskattar de praktiska konsekvenserna för kompetensförsörjningen.

Konsekvenser

Förslagen innebär:

- ökat ansvar och ökad uppföljningsbörda för huvudmannen
- behov av förändrad organisation och förstärkta stödstrukturer
- risk för ökade kostnader utan tydlig finansiering
- ökad juridisk osäkerhet kring ansvar och tillsyn

3. Sammanfattande ställningstagande

Perstorps kommun tillstyrker utredningens intentioner men avstyrker att förslagen läggs till grund för lagstiftning i nuvarande form. Förslagen behöver:

- tydligare definieras och avgränsas
- kompletteras med en fördjupad konsekvensanalys, särskilt avseende ekonomi
- åtföljas av tydlig finansiering och praktiskt tillämpbara riktlinjer
- i högre grad beakta skillnader i kommunernas förutsättningar

I tjänsten

Hans Dahlqvist
Förvaltningschef Perstorps kommun
hans.dahlqvist@perstorp.se
072 – 157 73 08

